

MODERNE VROUWENKRUISTOCHT *)

In onderscheidene bladen hebben we een oproep kunnen lezen, die de vrouwen in ons land (en wellicht ook daarbuiten) wilde opwekken tot een modernen vrouwenkruistocht. De aanhef van dezen oproep luidde aldus: „Diep doordrongen van de verantwoordelijkheid der vrouw in het sombere leven en van haar heilige roeping in dienst van een lichtere toekomst richten wij ons tot alle welkenkende en goedwillende vrouwen van Nederland om elkaar over alle maatschappelijke, politieke en godsdienstige verschillen heen, en boven elk eigen-partij- of groepsbelang uit de hand te reiken, teneinde samen te trachten om de wereld van verderen ondergang te redden en tot nieuwen opgang te voeren.”

De oproep spreekt verder van de schuld, die de vrouwen op zich hebben geladen in het verleden, doordat ze teveel hebben gestreefd naar gelijkheid met den man en haar ongelijkheid te zeer hebben miskend. Gezegd wordt, dat wij méér hebben gestreden dan liefgehad. En de oproep eindigt: „Wij willen elkaar behulpzaam zijn om de dienende en scheppende krachten in de vrouw, die thans slechts moeizaam en afzonderlijk aan den dag kunnen treden, te sterken, te organiseeren en samen te voegen tot één machtige en boven alle partijen en belangen uitgaande geestelijke kracht, die mogelijk den geest der menschheid tot waarachtige menschelijkheid om zou schakelen.”

Waar wij ons zeker gaarne willen rekenen tot de „welkenkende en goedwillende vrouwen van Nederland en de Koloniën” kunnen we den oproep ook als aan ons geadresseerd beschouwen.

Wat zullen we er mee doen?

Vergeten? Weggooien, als zonder belang?

Zullen we zeggen: „er bestaat voor het vrouwenvraagstuk geen belangstelling meer? De vrouw heeft haar plaats gevonden in de maatschappij?”

Afgezien van het feit, dat dit laatste oordeel zeer oppervlakkig is; dat er, waarschijnlijk mee onder invloed der veranderde maatschappelijke omstandigheden, juist nu weer méér belangstelling komt, ook bij de jongeren, voor dit vraagstuk, — lijkt mij een houding als boven beschreven niet in overeenstemming met onze taak als christen-vrouwen.

Er staan in dezen oproep zinnen, die ons als een sympathiek geluid in de ooren klinken.

Er staan andere alinea's in, die ons bekend voorkomen, doch dan niet in de aangename beteekenis, die het woord hebben kan. „Over godsdienstige verschillen heen.” Kan dat? Wordt daardoor niet het fundament onder ons werk weggegraven?

We willen trachten, deze vragen kort onder de oogen te zien naar aanleiding van het boek van mevrouw Talens-Ebbens, waarvan de titel hierboven staat. En tévens aan de hand van de brochure no 1, uitgegeven door de brochure-centrale Vrouwenkruistocht, Langendijkstraat 13, Haarlem. Van een uitvoerige behandeling kan hier geen sprake zijn; ik raad vooral die vrouwen, die op eenigerlei wijze leiding hebben te geven, aan, zelf zoowel het boek als de brochure kritisch te bestudeeren.

Hoe ziet de schrijfster de ontwikkeling van de maatschappij? Als een evolutie-proces, gaande van Natuurstadium door Cultuurstadium tot Creatuurstadium. Echter in dien zin, dat méér dan één stadium tegelijk kan bestaan; dat een bepaalde laag of deel van de bevolking b.v. nog kan leven in het Natuurstadium, terwijl een ander reeds tot het Cultuurstadium is overgegaan.

In het Natuurstadium wordt de mensch geleid door een zuiver instinct, en zijn de onderlinge verhoudingen van een vanzelfsprekende natuurlijkheid. Van het leven der vrouw in dit stadium wordt b.v. in de brochure gezegd: „Haar leven en arbeid droegen een overwegend vredig, samenwerkend, aan-het-leven-gebonden en het-leven-dienend, gevoelig, spontaan, innig, direct en huiselijk, d.i. een specifiek vrouwelijk karakter.”

In het Cultuurstadium vertroebelt de stem van het verstand de stem der natuur.

We leven, volgens de schrijfster, als volk, als geheel genomen, in dit stadium. Allerlei ellenden zijn van deze ver-

keerde instelling op het leven het gevolg. En het zal vooral de taak der vrouw zijn ons volk vanuit dit stadium tot het Creatuurstadium te voeren, d.i. tot een bewust aanvaarden van de eenheid met God en schepping. Daarnaast ontwikkelt zich de verhouding tusschen de sexen op éénzelfde manier: eerst de onbewuste twee-eenheid, daarna de vertroebeling en straks de zuivere verhouding, waarin ieder eigen taak vindt.

Voor de vertroebeling, aan het Cultuurstadium eigen, wordt vooral de emancipatie der vrouw, het feminisme dus, aansprakelijk gesteld. Het feminisme bracht dit goede, dat het de vrouw vervormde van enkel-vrouw tot persoonlijkheid. Doch omdat de emancipatie in een manlijk-gerichte maatschappij plaats vond, moest de vrouw op manlijke manier trachten, zich een plaats te veroveren en deed ze haar eigen wezen geweld aan. Over de gevolgen hiervan, ook voor de maatschappij, zegt brochure I ware dingen, die wij voor een groot deel kunnen onderschrijven.

Ook in het boek: „Moderne Vrouwenkruistocht” komen we herhaaldelijk uitspraken tegen, die we óf geheel, óf gedeeltelijk voor onze rekening zouden kunnen nemen.

Ik citeer den volgenden zin (als de schrijfster heeft geconstateerd, dat de strijd om het bestaan veelal is ontaard in een strijd om uiterlijke waarden): „In dezen strijd voor uiterlijke waarden gaan de innerlijke waarden: de mensch met zijn aangeboren aanleg, karakter, samenstelling en geweten schuil.”

Of — over de vrouw, die naast de verzorging van haar gezin beroepsarbeid ambieert: „Zij moet „uit” en „thuis” zijn; zij moet „vrouw” zijn in het huisgezin en „man” in de maatschappij. Daardoor kan zij de eene taak slechts ten koste van de andere waarnemen.”

Of, om nog één voorbeeld te noemen, over de taak van de vrouw in het gezin: „Haar gezinstak zal bovenal zijn een geestelijke taak; zij zal de geestelijke verzorgster moeten zijn van het gezin en uit den drang van een gave en evenwichtige persoonlijkheid die geheel eigen gezinsfeer scheppen welke zijn leden in vrijheid en uit liefde bindt.”

De vraag klemmt of we niet, zonder de zienswijze van de schrijfster omtrent de ontwikkeling van de maatschappij te deelen, toch kunnen aanvaarden het vele goede, dat zij zegt. En dan kan hierop het antwoord toestemmend luiden. Mevrouw Talens-Ebbens verdient, dat we naar haar luisteren en haar woorden overwegen, ook al kunnen we haar zienswijze slechts gedeeltelijk tot de onze maken. Veel van wat zij omtrent de gevolgen van de emancipatie der vrouw zegt, is waar, al is ze wellicht in de beoordeeling van de oorzaak niet overal juist. En al spreekt zij te algemeen over „het” feminisme.

Iets anders is het, of zij onze leidsvrouw kan zijn naar een mogelijk betere toekomst. Of wij ons dus kunnen schamen onder het vaandel, dat de rijen der moderne vrouwelijke kruisvaardsters voorafgaat.

Hierop zeg ik uit het diepst van mijn overtuiging „neen.”

En dat niet allereerst vanwege den twijfel aan de historische juistheid van haar inzichten. Doch bovenal om de fundamentele gedachte, die aan haar werk ten grondslag ligt, n.l. die van een geestelijke evolutie. Wel spreekt zij van „Goddelijke wet,” doch voor een persoonlijk God is er in haar stelsel geen plaats. Nog minder voor een Verlosser boven en buiten ons.

Hiermee hangt samen, dat ze den invloed der vrouw telkens overschat. De aanleg van de vrouw wordt gezien als uitzichzelf-religieus. B.v. deze uitspraak: „De vrouw, die langer dan de man in onbewustheid aan de Goddelijke levensbron heeft verwijld zal deze eerder dan de man in bewustheid terugvinden. Zij, die in Eva zijn verleidster was om den diermensch — het lichaam — te baren, zal in Maria zijn leidster zijn om Christus — den Geest — uit het mensch-zijn tot verlossing te brengen.” Commentaar hierop is zeker overbodig. Dit is wel één van de meest krasse uitspraken, doch overal vinden we de overtuiging, dat in het bijzonder de vrouw geroepen is de menschheid tot een betere en meer harmonieuze levensaanschouwing te brengen.

Meermalen toont de schrijfster den Bijbel te kennen en tot op zekere hoogte te eeren, doch telkens is voor ons haar uitlegging onaanvaardbaar. Reeds in het eerste hoofdstuk van haar boek stelt zij tegenover elkaar, op de laagste en de hoogste trap der evolutieladder, de volstrekt-natuurlijke mensch en de Godmensch, en niet deze beiden gesymboliseerd in den Paradijsmensch en den Christusmensch.

*) A. E. Talens-Ebbens: Moderne Vrouwenkruistocht. Uitgave: Uitg. Mij. A. E. Kluwer, Deventer.